

BİR GÜN YOLUNUZ TUNCELİ'YE DÜŞERSE...

Bir gün yolunuz sarp dağlar, derin akarsu vadileri arasında kalmış Tunceli'ye düşerse, daha ilk adımlarınızda bir efsaneler kentinde olduğunuzu hemen anlarsınız... Ayaklarınız rüzgarın esintisinin peşinde Munzur çayını bulur önce. Kentin içinden geçen çayın kıyısında soluklanır, Munzur suyunda yetişen özel alabalık cinslerinin tadına bakmadan edemezsiniz. Hatta suyun sesi çağrı olur, hayatınızın belki de o günlerdeki temel sorularından biri "nereye" nin yanıtını bulacakmışçasına delicesine akan suyun izini sürmeye kalkarsınız... Suyun dolu

Çağlayan Munzur'un suyu mu, suda saklı sorular mı?

dizgin koşturması, suskun Peri Suyu'na karışmak için midir, yatağındaki taşların hepsini bir anda kucaklama arzusu mudur, içine karışmış efsaneleri, türkülerini gelen geçene çağırarak için midir, kimbilir nerelere, ne sırlar taşıdığından mıdır, yoksa nedensiz midir, kestiremezsiniz... Gizini ele vermemekte ısrarlı Munzur'un dilsiz sesine kulak vermeye kalkanlar bilmediklerini ve sorularını, kıyısında yaptıkları uzun yürüyüşlerle çoğaltırken, suyun kaynağına ulaşma isteklerinin de depreştiğini fark ederler. Bunun için salına salına vadiye çıkan, Ovacık ilçesinin Gözeler'ine giden yolu Sebahat Akkiraz, Ferhat Tunç... türkülerinin avaz avaz çalındığı bir minibüsle aşmak gerekir.

Gözeler'de kırk pınardan fışkıran köpük köpük buz gibi sulara dokunun, ayaklarınızı sokun... Süt rengi suyun Tanrıça Anahit'in göğüslerinden akan süt olduğunu fısıldarsa biri kulağınıza, annenizin sütü kadar sıcak gelir o an

buzdan bile soğuk su size. Kana kana içseniz de doyamazsınız.

Tunceli halkının dostluğunun, misafirperverliğinin Hacca giden ağasına canı çekmiştir diye koştura koştura sıcak helva götüren bilge Munzur'un dostluğuna uzandığını burada keşfedersiniz.

Munzur vadisinin iyi korunmadığı halde, hala zenginliğini yitirmemiş bitki örtüsüne dikkatlice bakın. Tekdüze görünen, yeşilin bin tonunu taşıyan otların arasına dalarsanız, inanılmaz zenginliğine şaşacaksınız. Birkaç fotoğraf karesi, dağların hoş kokulu otlarını armağan etmek isteyebilirsiniz sevdiklerinize. Olağanüstü kokulu küçük bir otun; tüm vadinin otu, kelebeklerin öpüşleri,

böceklerin sesleri, yapraktan çiçeğe gün ışığı olduğunu, vadiyi görmemişler muhtemelen hissedemeyeceklerdir.

1937de Dersim isyanını yaşamış kent "sakıncalı" damgasını o günlerden bu yana atamamış üstünden. Terör yıllarında sessiz, ölü bir kente dönüşmüş Tunceli. Genci, yaşlısı civar kentlere, İstanbul'a, Adana'ya, Ankara'ya göçmüşler. 186 binden, 86 bine düşmüş nüfusu. Dünyanın neresine giderlerse gitsinler, buralıların en büyük özlemleri doğduğu toprakları yeniden koklamak olmuş. Geçmişin sesi, doğanın sesi, Dersim efsaneleri, türkülerin büyü, kutsal Munzur'un suyuna ekmeğini banmak, kızıl renkli toprağını yemek ...gitmemiş düşlerinden.

Sineması, tiyatrosu olmayan kentin okuma yazma oranı %98. 1984 ÖSS sınavlarında en başarılı ilken, 1984 - 1998 acılı yıllarında yediği darbelerle okulları kapanmış, eğitimi zarar görmüş. Bugünün 17-24 yaş gençliği, o günlerde okuma şansı ellerinden alınmış çocuklar.

14 Haziran Cumartesi günü İKYPAR ekibiyle Tunceli'nin köylerindeydim. Sabah önce, 1984 ve sonrasında yaşanan terör nedeniyle dışarıya çok göç vermiş ilçelerden biri Pertek'in Pınarlar köyüne gittik. Göçenler hayvanlarını yok pahasına satmış, tarlalarını öylece bırakmışlar. Şimdiler ekim zamanı. Tarlaları ekmeye, biçmeye gelmişler, işlerini bitirip göçtükleri illere geri dönecekler.

Evlerde patik, çorap, dikiş, nakış... gibi el işleri yaygın. Köyde kendileri, yakınları için dokuyan kadınlar, göçtükleri kentlerde dokumacılıkla harçlıklarını çıkarır olmuşlar.

Halk Eğitim halıcılık kursları açmış. Halı dokumayı öğrenen kızlar, tezgahlarının olmayışından şikayetçi. Bir halk kütüphanesi bile var Pertek'te.

Pınarlar, 114 haneli bir köy. Yemyeşil. Gaziosmanpaşa İlköğretim okulunun 198 öğrencisinin 15'i ana sınıfı öğrencisi.

Mazgirt Göktepe'nin iyi bir geleceğe hazırlanan, soru sormayı seven kızları...

Edebiyat etkinliğinde "Güzele Bak" adlı güzelliğiyle övünen bir denizanasının öyküsü çocukların hoşuna gitti:

Denizde yaşarken kendisine güzel diyenlerin sesinden başka hiçbir sesi duymayan, işlerini başkasına gördürmeye alışkın denizanası Tül, bir gün bir balıkçının kepçesine takılır ve kirli, küçük bir havuzda yaşamaya başlar. Burada tanıdığı bir su

kaplumbağası ona küçük bir havuzun denizlerden bile büyük olduğunu gösterir.

Çocuklara

“Nasıl olur da havuz, denizden büyük olabilir,” diye sorunca kapkara saçlı bir çocuk şimşek gibi kaldırdı parmağını.

“Burada Sultan Hıdır’ın efsanesi anlatılır. Orada da küçük bir şey kocaman olur...” dedi.

Öyküyü bıraktık efsaneyi konuştuk sonra.

“Alaattin Keykubat askerleriyle buralara gelmiş, çadırlar kurmuş. Askerler biraz uzakta titrek ışıklı bir çadır görmüşler. Gidip bakmışlar, içinde yaşlı bir adam görmüşler. Adam sultanınızla gelin, sizleri misafir edeyim, demiş. Sultan ve askerler gelmişler. Adam küçük seccadesine buyur etmiş onları. Sultan ve her asker seccadeye oturmuş, ama seccade yine de boş kalmış. Sonra yaşlı adam bir toprak güveç koymuş ortaya. Küçük güvecin içindekileri herkes yemiş ama yine de aş bitmemiş. Direkte asılı dağarcıktan atlara arpa dağıtmaya başlamış. Arpa tüm atlara yetmiş yine de bitmemiş. Sultan yaşlı adamın kerametinden çok etkilenmiş ve üç dürüst akıllı askerini emrine vermiş.”

13 kişilik ekibimize sınırsız yiyecekler sunan, kapılarını açıp davet eden yöre insanının Sultan Hıdır’la kan bağı vardı ne de olsa.

Şiire, güzel sanatlara düşkün çocuklarla karşılaşmamız günün hoş

sürprizlerinden biriydi benim için.

7. sınıfların başarılı öğrencisi Dilan’ın “tiyatrocuya olacağım” sözleri ilgimi çekti, yanına yanaşım. Olacak O kadar TV’yi izleye izleye vermiş kararını. 5. sınıftan beri okul tiyatrosunda rol almış, şimdiye kadar Gelin, yaşlı kadın ve Çingene rollerini oynamış. TV’lerdeki deki tiyatroları tanıtan programları hiç kaçırmıyormuş.

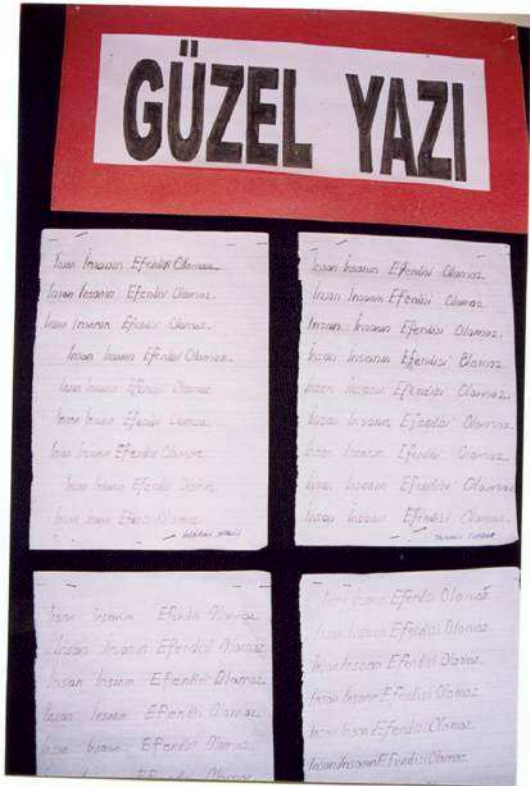
Erkan Tan, okulun şairi. Piyesler, skeçler de yazıyormuş. Okul bahçesinde bir köşeye çekilip on dakika içinde yazıverdiği şiirini avucuma sıkıştırdı:

“Satırlarıma sığmaz oldun
Kalemlerimde yazmaz oldun
Bu büyük ve güzel aşkı
Bir türlü yaşayamaz oldum.”

Okulun derslikleri 20-25 kişilik, bir 7.

sınıflar 44 kişi. 7. sınıfların bazı öğrencileri, öğrenci fazlası olan Aktuluk Y.İ.B.O.’dan gönderilmişler. Şimdi öğrenimlerini taşımaları sürdürüyorlar.

Çocuklar yatılı yaşamdan kopamamışlar hala.

“ Karışan yok, görüşen yok... Dostluklar arkadaşlıklar başka... yatılı okumak istiyoruz. Taşmalı hem zor, hem sıkıcı.”

Son derse girerken edebiyat öğretmenleri bazı çocukların öykü, şiir okuma konusunda pek istekli olmadığını söyleyince şaşırđım. Çocuklar ders çalışmak bir işe yarıyor, notunu yükseltiyorsun, öykü, roman okusak notumuza katkısı olmaz ki, deyip duruyorlarmış.

Dersin sonuna geldiğimizde, edebi eserleri okumanın neler kazandıracağını bir de ben sorayım, dedim. Utana sıkıla el kaldıran kızlardan biri,

“Öğretmen sakla samanı, gelir zamanı gibi bir atasözünün anlamı aşağıdakilerden hangisi derse, onu açıklamaya yarar,” demez mi?

Gözüm arka sıralarda oturan öğretmene takıldı ister istemez. Kıs kıs gülererek, göz kırpyordu bana.

Etkinliklerden çıkan, armağan kitaplarını almış çocukların "gitmeyin" diyen bakışları...

İkinci köyümüz, öğlen vakti ulaştığımız Mazgirt ilçesinin Göktepe köyüydü. Mazgirt deyince akla armut ağaçları gelirmiş. Türbeleri, Çoban dağı da en bilinen yerleri.

Göktepe İlköğretim Okulu'nun çocukları öfkeli. Önüme çıkan okuldaki eğitimi eleştiriyordu.

Bir çoğunun İzmir, Antalya, İstanbul, Ankara.. gibi bir büyük kentle bağlantısı vardı. Okullarını büyük kenttekilerle kıyaslıyorlardı:

“Resim, m¼zik, edebiyat, fen, beden eğitimi ¼retmenlerimiz yoktu bu yıl.”

“Ben m¼zik dersinin boş geemesini istemiyorum. Fl¼t alarak çıkmak isterdim okuldan.”

“Bilgisayar laboratuvarımız yok. Ablam liseyi İzmir’de okuyor. Okula başlamadan yaz tatilinde bilgisayar kursuna gitti. Ben onun yaşadığı zorlukları yaşamak, ¼teki çocukların yanında küçük d¼şmek istemiyorum.”

“Okulumuzun çoğu ¼retmeni asker. Askerlięi bitince gidiyorlar... Kalıcı ¼retmenimiz yok. “

“Buralı ¼retmenimiz bile evlenip İstanbul’a yerleşecek seneye.”

Kızlardan birinin boynundaki sıra sıra kolyeler dikkatimi çekti. Konuşurken kolye uçlarına tek tek baktım. Uçlardan birinde Atatürk başı, bir başkasında da Che Guevera’nın başı vardı.

Erkek arkadaşları kızını alaya aldılar.

“Moda diye takıyorlar.”

“Che kim, sorun, bilmezler bile. “

Kız , oğlanlara bir omuz atıp öne ıktı.

“Benim için Atatürk neyse, Che de o... İki de ¼lkeleri bağımsız, halkları özg¼r olsun, diye çabaladılar.”

Kız konuşurken üç¼nc¼ sınıfların Güzel Yazı Panosunda göz¼me takılan “İnsan insanın efendisi olamaz” yazısına, oradan da Tunceli meydanındaki İnsan Halkları Evrensel Bildirgesinin ilk maddesi özg¼rl¼k ve bağımsızlığın simgelendiği heykel gurubuna gitti aklım.

Bir ve ikinci sınıf ¼ğrencileri aldılar boyları ellerine. Kısacık G¼kkuşadıının Öyk¼s¼’ne istedikleri yerden katıldılar. Upuzun bir Resim-Öyk¼ ıktı ortaya.

Üçüncü köyümüz merkeze bağlı 177 haneli Burmageçit köyüydü. Bakımlı, düzgün, iyi halli bir köy. Bunda terör yıllarında göç vermemesinin, çatışmalar yaşanmamasının da payı var kuşkusuz.

Köylüler arpa, buğday, patates, tütün... pamuk ekimi yapıyorlar. Hayvancılık gelişmiş. Hatta Tunceli'nin koyun-kuzu ihtiyacını karşılayacak kadar hayvan varmış köyde.

Kadınlar Lokali, köyün en ilgi çeken mekanı. Köyün yerlilerinden biri yaptırmış. Lokalde iki bilgisayar, iki dikiş makinesi, bir de küçük kitaplık var.

Lokalin sorumlusu muhtarın eşi.

"Bilgisayar bilen öğrenci kızlar, bilmeyenlere bilgisayarı nasıl kullanacaklarını öğretiyor. Birbirlerine dikiş-nakış bilgileri veriyorlar... televizyon seyredip sohbet ediyorlar... kitap okuyorlar... Yazın tarla işleri kadınların lokale gelmesini engelliyor ama kışın gelen giden çok olur..."

Muhtarın eşi lokali gezdirirken boş bir odayı açtı:

"Buraya iki çek- yat atacağım. Kadınlar gelip uzansın, sigarasını yaksın kafalarını dinlesin, diye. Evde hiçbir kadın başını dinleyeceği bir odayı bulamaz."

Pınarlar köyünün kızları Feyza'nın etkinliğinden sonra kısa dönemli hedeflerin büyük hedefleri ortaya çıkardığını öğrendiler. Sevgiyle yaklaşım kısacık bir sürede de olsa öğrencileri etkiliyor. Aşağıdaki mektup bunu göstermiyor mu?

5. sınıfa kadar eğitim veren okulun 80 öğrencisi, bir de anaokulu var. Özellikle Doğu'da anaokulu olan okullarının öğrencileri farklı oluyor. Dil problemlerini

çözümlemiş olarak birinci sınıfa başladıkları için eğitim kalitesi yükseliyor. Burmageçit İlköğretim Okulu, Ankara Özel Bilim Okullarının kardeş okulu.

Köyün yaşlıları, kadınları da sınıflardaki etkinliklerimize katıldılar, sorular sordular. Dersliklerden şarkılar döküldü, resimler duvarlarda sergilendi, kağıt uçaklar bahçelerde uçtu, çemberler çevrildi, top oynandı, fizik-kimya deneyleri okulun sınırlarını aştı.

Minibüsümüz köyden ayrılırken, köylüler ellerimize sarılmış,
"Ne iyi ettiniz de geldiniz , köyümüzü şenlendirdiniz," diyorlardı. "Yine düşer mi yolunuz?"

SEVİM AK

Haziran 2003

Okula gelmeden önce sizleri çok merak ediyordum. Geldiğiniz zaman ise çok sıcak kanlı insanlar olduğunuzu gördüm. Adeta bizlere pozitif enerji yayıyordunuz. Derlerimize girdiğiniz zaman hepimizden farklı şeyler öğrendim. Örneğin; Ümit öğretmenimizin serdiği matematik ve mantık sorularında, hayatta karşıma çıkacak sorulara bir bakış açısı değerdü. Soruları farklı yollarla nasıl çözüleceğini öğrendim. Feyza öğretmenimizden ise hayatımıza çıkacak zorlukları nasıl aşacağımızı, kendime bir amaç seçeceğimi öğrendim. Ayrıca şu anda Feyza öğretmenimizin yaptığı konuşmasıyla bir haftada bir kitap okumayı hedefledim. Sonra siz geldiniz. Sizin anlattığınız Hüseyin YILMAZ öyküsünde ve yaptığınız konuşmayla imkansız denilen olayların başarıyla bileceğini öğrendim. Daha sonra dersimize sizin gelunuz Derviş öğretmenimiz geldi. Derviş öğretmenimiz bize fizik hakkında bilgiler verdi ve benim kafama takılan soruları cevapladı.

O gün gitmenizi hiç istemiyordum. Derslerimize girip 20 dakika kadar kısa bir süre de bilgiler verdiniz. Sanki o 20 dakika, benim için 1 dakika gibi geçiyordu. Verdiğiniz 20 dakika benim hayatımda birçok olayı değiştirdi. En azından haftada bir kitap okuyorum. Eskiden kitap okumaktan zevk almazdım, ama şu anda

Ziyaret sonrasında Mazgirt Göktepe Köyünden İLK YAR'a gönderilmiş bir öğrenci mektubu...